

1
29/1981

Slovenský národopis

Na obálke: Ludová rozprávačka a poetka Judita Urbanová, narodená 29. apríla 1900 v Lipovci – slúžka, neskoršie roľníčka, a Ondrej Urban, narodený 21. januára 1900 na Slizkom – vápeničiar, košíkár, roľník, robotník. Z pripravovanej zbierky dr. Márie Prasličkovej „Spomienky a poézia Judity Urbanovej“. Foto Gabriel Kladek

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Viera Gašparíková

REDAKČNÁ RADA
Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová,
Igor Krišteck, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera
Nosálová, Adam Pranda, Antonín Robek

1

29/1981

***Slovenský
národopis***

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

VEDA

VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com
www.cejsh.icm.edu.pl
www.cceol.de
www.mla.org
www.ulrichsweb.com
www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

ŠTÚDIE

- Milan Leščák: Seminár „Žánre folklórnej prozaickej tradície v súčasťi“ (úvod) 5
- Viera Gašparíková: Problematika špecifickosti prozaických druhov a súčasné ústne podanie 6
- Ján Michálek: Spomienkové rozprávanie a spomienková literatúra . . . 17
- Dušan Ratica: K charakteristike poverového rozprávania 23
- Mária Kosová: Kategória rozprávača folklórnych žánrov 29
- Libuše Volbrachťová: Úloha jednotlivce jako nositele folklórnej tradície 35
- Dagmar Klímová: Soudobá tradície jako podklad rekonstrukce folklóru starších epoch 42
- Bohuslav Beneš: Žánrové příznaky slovesných projevů zvykoslovného cyklu 51
- Milan Leščák: O asimilácii foriem kontaktnej a technickej komunikácie . 59
- Antonín Satke: Na okraj lidové anekdoty 65
- Peter Liba: K niektorým otázkam typológie príjemcu folklórneho textu . 71
- Viliam Marčok: Folklórna próza a dieťa (súčasná prax, stav a perspektívy bádania) 82
- Marta Šrámková: Funkce vyprávění u školní mládeže 89
- Václav Hrníčko: Cesty působení folklórnej a nefolklórnej prózy na dětský kolektiv a formování jeho vypravěčského repertoáru 96

- Vilmos Voigt: Otázky folklorizmu a detského folklóru v súčasnom skúmaní folklóru 101

- Zora Vanovičová: Detský folklór a vplyv hromadných oznamovacích prostriedkov 107

MATERIÁLY

- Josef Jančář: Lidová výroba a její vývojové proměny 112

DISKUSIA — GLOSÝ

- Zora Rusnáková: Skice k systémovému vymedzeniu etnografie 123

ROZHLADY

- Za Christom Vakarelskim (Ján Podolák) 136

RECENZIE A REFERÁTY

- Dítě a tradice lidové kultury (Marta Sigmundová) 139

- V. Olivová: Lidé a hry (Soňa Švecová) 141

- J. Máchová: Úloha rodiny v socialistické společnosti (Viera Pilátová) . . 142

- J. Okrucký—V. Kautman: Výtvarník a dřevo (Jarmila Paličková-Pátková) 143

- Problémy etničeskoj geografii i kartografii (Peter Slavkovský) 144

- Narodna tvorčist ta etnografija (Mikuláš Nevrlý) 146

- L. Ch. Feoktistova: Zemledelje u Estoncev 18 — načalo 20 v. (Peter Slavkovský) 148

- Š. Š. Gadžijeva: Očerki istorii semji i braka u Nogajcev 19 — načalo 20 veka (Viera Pilátová) 150

- A. A. Žaborjuk: Ukrajinjskij žyvopys

doby sereďnovyččja (Mikuláš Mušinka)	151
A. D. Dridzo: Etnokulturnyje processy v Vest-Indii (Jaroslav Čukan)	152
Wieś Rudawa i jej okolice (Jarmila Paličková-Pátková)	154
A. Zambrzycka-Kunachowicz: Zwyczajowe formy spółżycia społecznego (Jarmila Paličková-Pátková)	155
E. Siatkowska: Zachodniosłowiańskie zawołania na zwierzęta (Rudolf Šrámek)	157
T. Hofer — E. Fél: Magyar népművészet (Izabela Danterová)	158
L. Takács: Irtásgazdálkodásunk emlékei (Soňa Švecová)	160
A magyar tanyarendszer múltja (Soňa Švecová)	161
K. Kumer: Etnomuzikologija (Soňa Švecová)	162
K. Ranke: Die Welt der einfachen Formen (Karel Horálek)	164
M. Ivanová-Šalingová — Z. Maníková: Slovník cudzích slov (Viera Gašparíková)	166
Výzva Výboru Matice slovenskej	167

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Милан Лешчак: Семинар „Жанры фольклорной прозаической традиции в современности“ (введение)	5
Вера Гашпарикова: Проблематика специфичности прозаических видов и современное устное исполнение	6
Ян Михалек: Рассказы-воспоминания и литература воспоминаний	17
Душан Ратица: К характеристике поверий	23
Мария Косова: Категория рассказчика фольклорных жанров	29
Либуше Волбрахтова: Роль индивида как носителя фольклорной традиции	35
Дагмар Климова: Современная традиция как основа реконструкции фольклора старших эпох	42
Богуслав Бенеш: Жанровые признаки словесных проявлений обрядового цикла	51
Милан Лешчак: Об ассимиляции форм контактной и технической коммуникации	59
Антонин Сатке: По поводу народного анекдота	65

Петер Либа: К некоторым вопросам типологии воспринимающего фольклорного текста	71
Вильям Марчок: Фольклорная проза и ребенок (современная практика, состояние и перспективы исследования)	82
Марта Шрамкова: Функция рассказывания у учащейся молодежи	89
Вацлав Грничко: Пути воздействия фольклорной и нефольклорной прозы на детский коллектив и формирование его репертуара рассказывания	96
Вилмош Воигт: Вопросы фольклоризма и детского фольклора в современном исследовании фольклора	101
Зора Вановичова: Детский фольклор и влияние на него средств массовой коммуникации	107

МАТЕРИАЛЫ

Йосеф Янчарж: Народное производство и его эволюционные изменения	112
--	-----

ДИСКУССИЯ — ГЛОССЫ

Зора Руснакова: Эскизы к системному разграничению этнографии	123
--	-----

ОБЗОРЫ

Памяти Христа Вакарелского (Ян Подолак)	136
---	-----

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

INHALT

STUDIEN

Milan Leščák: Das Seminar „Die Genres der prosaischen Folkloretradition in der Gegenwart“ (Einleitung)	5
Viera Gašparíková: Zur Problematik des spezifischen Charakters der Prosagattungen und die heutige mündliche Überlieferung	6
Ján Michálek: Die Erzählung aus der Erinnerung und die Memoirenliteratur	17
Dušan Ratica: Zur Charakteristik der abergläubischen Erzählungen	23
Mária Kosová: Die Kategorie des Erzählers von Folklorewerken	29
Libuše Volbrachtová: Die Rolle des Individuums als Träger Folkloretradition	35

Dagmar Klímová: Die heutige Tradition als Unterlage zur Rekonstruktion der Folklore früherer Epochen	42
Bohuslav Beneš: Die Gattungsmerkmale der literarischen Äusserungen im Brauchtumszyklus	51
Milan Leščák: Die Assimilation der Formen der Kontakt- und der technischen Kommunikation	59
Antonín Satke: Einige Randbemerkungen über den Volkswitz	65
Peter Liba: Einige Fragen zur Typologie der Rezeption von Folkloretexten	71
Viliam Marčok: Die Folkloreprosa und das Kind (Heutige Praxis, Zustand und Perspektiven der Forschung)	82
Marta Šrámková: Die Funktion des Erzählens bei der Schuljugend	89
Václav Hrníčko: Die Wirkungswege der Folklore- und der Nichtfolkloreprosa auf das Kinderkollektiv und auf die Formung seines Erzählrepertoires	96
Vilmos Voigt: Fragen des Folklorismus und der Kinderfolklore in der heutigen Folkloreforschung	101
Zora Vanovičová: Die Kinderfolklore und der Einfluss der Massenmedien auf die Kinder	107

MATERIALIEN

Josef Jančář: Die volkstümliche Produktion und ihre Wandlungen	112
--	-----

DISKUSSION — GLOSSEN

Zora Rusnáková: Die Skizzen zur Systemdefinition der Ethnographie	123
---	-----

RUNDSCHAU

Christo Vakarelski ist gestorben (Ján Podolák)	136
--	-----

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES

Milan Leščák: The Seminar "Genres of the Folklore Prosaic Tradition in the Present" (Introduction)	5
---	----------

Viera Gašparíková: Problems of the Specific Character of the Prosaic Kinds and the Present Tradition	6
Ján Michálek: The Remembrance Narration and the Memoirs	17
Dušan Ratica: On the Characteristic of the Superstition Narration	23
Mária Kosová: The Category of the Folklore Genres Teller	29
Libuše Volbrachťová: The Role of an Individual as a Bearer of the Folklore Tradition	35
Dagmar Klímová: The Present Tradition as a Support for the Reconstruction of the Older Epoch Folklore	42
Bohuslav Beneš: The Genres' Marks of the Literary Expressions of the Custom Cycle	51
Milan Leščák: On the Assimilation of the Forms of the Contact and Technical Communication	59
Antonín Satke: The Folk Anecdote	65
Peter Liba: Some Questions on the Typology of the Receiver of the Folklore Text	71
Viliam Marčok: The Folklore Prose and the Child (Present Practice, State and Research Perspectives)	82
Marta Šrámková: The Function of Narration with School Youth	89
Václav Hrníčko: Ways of Action of the Folklore and Nonfolklore Prose on the Children Collective and on the Forming of its Narrative Repertory	96
Vilmos Voigt: Questions of Folklorismus and Children Folklore in the Present Research of Folklore	101
Zora Vanovičová: The Children Folklore and the Influence of Mass-media	107

VARIOUS MATERIAL

Josef Jančář: The Folk Production and its Developing Changes	112
--	-----

DISCUSSION

Zora Rusnáková: The Outline for the System Determining of the Ethnography	123
---	-----

COMMENTARY

Christo Vakarelski is dead (Ján Podolák)	136
--	-----

BOOKREVIEWS AND REPORTS

SEMINÁR „ŽÁNRE FOLKLÓRNEJ PROZAICKEJ TRADÍCIE V SÚČASNOSTI“

Od roku 1971 usporiadava oddelenie folkloristiky Národopisného ústavu SAV takmer každoročne semináre alebo konferencie, ktoré dávajú priestor pre výmenu názorov na aktuálne vedecké problémy súčasnej československej folkloristiky. Raz sú to podujatia usporadúvané v úzkom kruhu popredných československých slovesných folkloristov, inokedy väčšie akcie, organizačné povinnosti ktorých preberajú aj iné spolupracujúce inštitúcie. Takáto prax nesporne pomáha udržiavať a rozvíjať pracovné kontakty medzi nepočetnou obcou československých folkloristov a dáva postupne vedeckú i ľudskú možnosť postupného zapojenia mladších generácií folkloristov, ale i záujemcov o našu problematiku z radov spolupracovníkov z iných vedných disciplín, do folkloristického výskumu. Výmena skúseností pomáha aktívne riešiť základné úlohy československej folkloristiky, opierajúce sa o koncepcie Štátneho plánu základného výskumu. Seminár usporiadaný v dňoch 29.—31. októbra 1979 v Smoleniciach pod názvom **Žánre folklórnej prozaickej tradície v súčasnosti** otvoril cyklus pracovných stretnutí k problematike žánrov a druhov slovesného folklóru, ktorá sa nám zdá byť aktuálnou najmä po ukončení viacerých prípravných prác, ktoré vytvorili dostatočné podmienky pre nové prehodnocovanie tejto problematiky nielen v našich reláciách, ale vytvárajú vhodnú pôdu i pre reakciu na najnovšie výsledky folkloristického bádania v zahraničí. Seminár sme rozdelili do troch samostatných tematických okruhov, čo sa odrazilo i v usporiadaní príspevkov:

- a) problematika žánrovej špecifickosti nerozprávkových žánrov,
- b) komunikačný proces živej prozaickej tradície,
- c) folklórna próza a detský konzument.

Seminára sa zúčastnilo 38 vedeckých pracovníkov a dvaja zahraniční hostia (doc. dr. V. Voigt z Budapešti a doc. dr. J. Bartmiński z Lublina).

V tomto čísle časopisu *Slovenský národopis* predkladáme výber z príspevkov, ktoré odzneli na seminári, alebo ktoré boli organizátorom pred seminárom doručené.

Komplexný pohľad na priebeh seminára uverejnil bulletin *Národopisné informácie* č. 2 v r. 1980, kde sú uverejnené všetky príspevky, ktoré na seminári odzneli.

Náš výber reprezentuje hlavné problémové okruhy, s ktorými sa československá folkloristika zaoberala v uplynulých rokoch. Väčšina príspevkov však otvára i novú problematiku, ktorá sa dostane do centra pozornosti v budúcnosti. Determinujú ju najmä procesy prebiehajúce v súčasných podmienkach rozvoja našej socialistickej kultúry. Tematický okruh venovaný úlohe folklóru v živote dieťaťa, ako aj diskusia naznačili i celý rad praktických problémov, ktoré často siahajú za hranice našich vedných disciplín a naznačujú úlohy pre širší interdisciplinárny výskum.

I do budúcnosti si želáme, aby sa stretnutia československých folkloristov vyznačovali takou dobrou pripravenosťou a pracovnou atmosférou ako bolo to smolenické októbrové v roku 1979.

Milan Leščák

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 29, 1981, číslo 1

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
PhDr. BOŽENA FILOVÁ, CSc.

Výkonná redaktorka
PhDr. VIERA GAŠPARÍKOVÁ, CSc.

Tajomníčka redakcie
PhDr. Zora Vanovičová

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emilia
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová,
CSc., Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan
Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pranda,
CSc., doc. PhDr. Antonín Robek, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Výmer SÚTI č. 8/6.

Rozširuje Poštová novinová služba, objed-
návky vrátane do zahraničia a predplatné
prijíma PNS — Ústredná expedícia a do-
voz tlače, Gottwaldovo nám. 6/VII, 884 19
Bratislava. Možno objednať aj na každej
pošte alebo u doručovateľa.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1980

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 29, 1981, № 1

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Боžена Филова и Д-р Вера
Гаšпарикова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 29, 1981. Nr. 1. Erscheint viermal
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Viera Gašpariková

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 29, 1981, No. 1

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences.

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Viera Gašpariková

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 29, 1981, No. 1

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et

PhDr. Viera Gašpariková

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

